

Sarah Mitchellová

STRATENÉ LISTY

STRATENÉ LISTY

STRATENÉ LISTY

Sarah Mitchellová

Original title: Sarah Mitchell: The Lost Letters
THE LOST LETTERS © Sarah Mitchell, 2018
Cover design and photography by Henry Steadman

Sarah Mitchellová si uplatňuje morálne právo
identifikovať sa ako autorka tejto knihy.

Translation © Erika Mazuchová, 2019
Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2019

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Zodpovedná redaktorka Anna Šikulová

Prvé vydanie

Táto kniha je fikcia. Mená, postavy, miesta a udalosti
sú buď výtvorom autorkinej fantázie, alebo sú použité fiktívne,
a preto akákoľvek podobnosť so skutočnými živými
alebo mŕtvymi osobami, obchodnými spoločnosťami,
udalosťami či miestami je úplne náhodná.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat',
ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom,
či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou,
alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-889-0

Pamiatke mojich rodičov

„Keď sa dve cesty rozdeľujú, vyber si tú, ktorá vedie na pláž.“

Hannah McKinnonová

PRVÁ KAPITOLA

Kanadský vzdušný priestor, súčasnosť

„... sedem, osem, deväť...“ Martha Rodwellová potichu ráta. Na desať otvorí oči, uvoľní zovretie ľavej ruky – škvrnitej, úzkej, ruky profesionálky, ktorou úzkostlivo zvierá opierku. Sklon uličky sa pomaly vyrovnáva, zavýjanie motorov sa mení na pravidelný hukot.

„Tak,“ zamrmle, „zdá sa, že už môžeme dýchať!“ Muž sediaci o dve sedadlá ďalej zdvihne hlavu od zakladača a zadíva sa na ňu jasnomodkými očami.

„Prosím? Čo ste hovorili?“

„Och!“ Martha sa zahanbene zasmieja: „Ja... ja len, že... Ale nič...“

Pozornosť jej upúta symbol zapnutia bezpečnostných pásov. Veľké svietiace písmená pripomínajú, že lietadlo ešte stále stúpa.

Spotenú dlaň si utrie do džínsovej sukne.

Kabína je takmer plná – rodiny s vrtiacimi sa deťmi, niekoľko úradníkov v stredných rokoch, tri mníšky v modrastých habitoch a zopár ľudí cestujúcich osamote, tak ako ona.

„Viete, že osemdesiat percent leteckých nehôd sa stane v prvých desiatich sekundách po vzlietnutí alebo v posledných

desiatich sekundách pred pristátím?“ vysloví, skôr než si to stihne uviesť.

Sused prekvapene zažmurká. „Ako povieť...“ Jeho prízvuk jej pripomína staré anglické filmy, ktoré pozerá cez víkendy, s večerou z mikrovlnky na kolenách a s pohárom červeného vína na stole.

Muž zdvihne zakladač. Ďalší má na kolenách a kôpku nezaložených papierov si položil na prázdne sedadlo medzi nimi. Všetko mal zviazané dohromady ružovou stužkou, rozviazal ju, len čo si Martha sadla, a teraz mu visí cez koleno. Čo nevidieť to celé popadá pod sedadlo pred nimi a všetko sa pomieša. Chce mu to povedať, ale už je znova pohrúžený do čítania – niektoré vety označí zvýrazňovačom, niekde nalepí žlté papieriky s poznámkami, tie drží v druhej dlani. Sústredí sa a Martha si až vtedy všimne, aký je mladý. Vlastne nie je oveľa starší než jej dcéra.

Myšlienka na Janey ju zabolí, pocíti ju ako ostré pichnutie do rebier. V poslednom čase sa nemôže zbaviť pocitu, že niečo nie je v poriadku. Len čo minulú jeseň odišla do Anglicka, ich komunikácia sa zúžila na nevyhnutné suché správy. Nedostatok slov ešte viac umocnil krutosti, ktoré máme pred odchodom vykričala. Teraz už voláva častejšie, ale aby hovor trval čo najdlhšie, Martha musí viesť monológ či chrlieť otázky, ktoré ešte aj jej znejú ako výsluch, a odpoveď je vždy iba „hej“ či „fajn“. Akoby sa pokúšala zdvihnúť ťažký kameň a Janey sa iba z dialky prizerá a odmieta čo len prstom pohnúť.

V kabíne sa ozve cvaknutie kovových úchytov, šuchot oblečenia a hrkotanie vozíka. O chvíľu jej mladá stevardka ponúka niečo na pitie.

„Šampanské?“

„Áno.“ Pohár šampanského by si dala. Po posledných otrasných týždňoch si ho zaslúži.

Lietadlo už letí rovno, motory pomaly, rovnomerne hučia. Opatrne sa oprie dozadu, pozrie von oknom. Obloha je oslepujúco modrá, koberec nakopených oblakov pripomína snehové záveje, až sa jej na chvíľu zdá, že sa kľžu po zasnežených pláňach niekde v Kanade a Grónsku. Iba vnútorný hlas jej pripomína, že skutočná zem leží niekde mimo dohľadu, ďaleko, ďaleko pod nimi. Odvráti pohľad, rýchlo si dá niekoľko malých dúškov presladenej napodobeniny nápoja.

„Dočerta!“

Sused manévruje s napoly otvorenou fľašou toniku a zhrozene ju pozoruje. Tonik vyprskol spod viečka, blíži sa k jeho papierom. Druhú ruku si zaborí do vrecka na nohaviciach, pravdepodobne hľadá vreckovku, ale neusporiadaná hromada papierov je labilná pri akomkoľvek pohybe.

Martha hrabne do svojej príručnej tašky – do malého praktického ruksaka, kde sú priehradky usporiadané práve na takéto situácie, a podá mu vreckovky. Muž chvíľu opatrne prikladá vreckovku na stránku s atramentovými machuľami a potom hľadá, kde by mokré vreckovky položil.

„Nechajte,“ vloží vreckovky do pohára, ktorý je už prázdny.

„Vďaka.“ Jeho štíhla postava patrí skôr na bežeckú dráhu či futbalový trávnik než na bejzbalové ihrisko. Kým sedel, nebolo to vidieť, ale keď je teraz skrútený v úzkom priestore medzi sedadlami, nahrbený nad vyklápacím stolíkom, všimne si to. Aj napriek formálnemu obleku pôsobí dojmom vysokoškóla. Košeľ sa mu trochu vykasala spoza opaska, uzol na kravate má nakrivo, svetlé vlasy mu vpredu povievajú ako členovi nejakej chlapčenskej kapely. Zrakom jej prebehol po tvári, znova zdvihol pero.

„Nechcem byť neprívetivý, no len čo sa vrátim, čaká ma *ex parte* na hlavnom súde.“

„Samozrejme,“ odvetí, hoci netuší, o čom hovorí.

Prejde asi hodina. Martha má knižku otvorenú, položenú na kolenách textom nadol. So zdesením pozoruje, ako obloha tmavne a fialovie, ako sa rútia do prichádzajúcej noci. O nedlho začuje cvengot, cingot a útržky konverzácie z kuchynky, hneď nato sa kabínou začne šíriť vôňa jedla. Okolo prejde vozík s nápojmi, a keď si vypýta francúzske červené (koniec koncov je *en route* do Európy), letuška jej podá dve fľaštičky merlotu. Čoskoro sa k nim dostane aj vozík plný alobalových tácok a balíčkov vo fólii. Občas pozrie na suseda, ten ďalej číta a vidličkou si vkladá do úst kúsky kurčata, zakladač má nepohodlne zakliesnený medzi stolíkom a kolenami.

Už ani necíti, že lietadlo je v pohybe. Pred necelým mesiacom jej zomrel otec a odvtedy bola fyzicky vyčerpaná. Akoby všade musela vláčiť ťažké reťaze smútku. Našli ho na verande, stránky z poznámkového bloku okolo neho, rozlietané po dvore, zachytené na kríkoch ruží. Šesť mesiacov predtým odstúpil z funkcie na mestskom úrade, chcel napísať pamäti. Jej sestra Elizabeth sa ponúkla, že mu ich zrediguje, ale otec jej ich jednoducho odmietol ukázať.

„Nie, až keď to dokončím,“ povedal. A potom, len tak medzi rečou, akoby to vôbec nebolo dôležité, povedal, že na to, aby ich mohol dokončiť, sa musí vrátiť do Anglicka.

„Prečo?“ spýtala sa Elizabeth Marthy raz večer v telefonickom rozhovore. „Prečo tam chce ísť teraz, keď sedemdesiat rokov nepoložil nohu na anglickú pôdu?“ Ani ona nevedela. Až keď otec zomrel, zistili, že si rezervoval hotel a prenajal domček na pláži v malom anglickom prímorskom mestečku s názvom Wells-next-the-Sea na celý máj.

Nemala by lepšie zvládať stratu blízkeho? Preboha, má predsa štyridsaťštyri rokov a je učiteľka. To si povedala zakaž-

dým, keď hľadala vreckovku, kým stála na semafore, alebo keď ju pochytil plač pri ukladaní nákupu do tašiek pri pokladnici. Cíti sa staršia, odhalená. Akoby jej smrteľnosť klopała na okno. Pred mesiacom sa jej s otcom snívalo. Krčil sa so skupinkou chlapcov v drevenej loďke, loďka sa nakláňala, zmietala sa v sivom biblickom mori. Kým to pozorovala, z vody sa začal dvíhať závoj hudby. Chlapci, nevšímajúc si spenené vlny, ktoré im zalievali nohy, začali spievať. Prebudila sa zmorená a zmätená.

Jej otec nikdy nechcel hovoriť o evakuácii, prečo sa jej teraz o tom snáva?

Celý týždeň po pohrebe vypratávali s Elizabeth dom. Hneď prvé ráno našla jej sestra v pracovni vytlačené otcove pamäti a celé popoludnie starostlivo ukladala papiere, ktoré boli predtým rozhádzané po verande. Keď jedli na večeru tacos – obe boli príliš zničené na to, aby sa zmohli na niečo viac než si objednať jedlo –, hovorila o tom Marthe so zvrasteným obočím.

„Vieš, čo je divné?“ povedala, „Začína sa to, až keď mal ocko dvadsať a stretol mamu na benefičnom plese.“ (Za tie roky obe pri toľkých príležitostiach počuli, ako sa mamin partner opil a nevládal ju odprevadiť domov a ako sa ocko odvážil urobiť prvý krok do svojej budúcnosti.) „Nie je tam vôbec nič o tom, čo bolo predtým.“

„Možno je v počítači ešte niečo, čo nevytlačil.“

Elizabeth potriasla hlavou, placka sa v jej ruke rozkývala. „Verzia, ktorú má v počítači, je rovnaká. Už som to kontrolovala.“ Ďalší deň neskoro v noci, povzbudená zmrzlinou, čajom a likérom, si aj Martha prečítala vytlačený text. Áno, jej sestra mala pravdu. Prvých dvadsať rokov zo života ich otca chýbalo.

*

Prázdne podnosy sa naplnili odpadkami – obalmi, fľaškami, nedojedeným jedlom. Martha si z plastového obalu vyberie deku, prehodí si ju cez nohy a pritiahne až k brade. Svetlá sú teraz stlmené, stíchne aj kabína, iba niekde v diaľke plače dieťa. Možno na lietaní naozaj nič nie je. Z oblohy je už iba nekonečná čierňava. Chvíľu hľadá von, potom stiahne roletu.

Zrejme zaspala, pretože jej telo reaguje skôr, než je schopná spracovať slová. Dychčí, lapá dych, žalúdok jej sťahujú krčce. Otvorí oči. Kabína je osvetlená ako uprostred dňa, všetky svetlá na oknách aj na paneloch nad hlavami sú rozsvietené. Z reproduktorov sa nahlas ožýva nahrávka.

„NÚDZOVÝ STAV. NÚDZOVÝ STAV. NASAĎTE SI MASKU NA NOS A ÚSTA A DÝCHAJTE NORMÁLNE. NÚDZOVÝ STAV. NÚDZOVÝ STAV...“

Vydesí sa: „Och... Och!“ *Tak, a je to tu*, pomyslí si. *Tak, a je to tu. Teraz, v tejto sekunde sa lietadlo zrúti.* Pred očami má predstavu zostreleného lietadla, ktoré sa prevaľuje a krúti cez jednu vrstvu oblakov za druhou. Alebo sa na boku lietadla spravi obrovská diera a tlak ju vytrhne zo sedadla. Bude jačať, bude sa snažiť zachytiť, až kým ju nevsaje mrazivý, nedýchaťelný vzduch.

Zomriem, napadne jej, predtým alebo potom, ako narazím na morskú hladinu? Vtedy si na zemi všimne ružovú stužku. Myšlienka ju zabolí, akoby jej do lona spadla tehla.

Janey.

Janey nevie, kde je. V rádiu sa pri raňajkách dopyčuje o páde lietadla. Lyžička sa zastaví vo vzduchu, mlieko sa vyleje. Na tvári

sa jej objaví smutný, úctivý výraz, aký ľudia zvyčajne majú, keď sa dopyčujú o tragédii, ktorá sa ich netýka. Elizabeth jej zavolá neskôr.

„Čo tým myslíš?“ Zo začiatku nechápe, omotáva si prameň maslovo žltých vlasov okolo ukazováka v tú poslednú šťastnú chvíľu predtým, než sa všetko zmení. „Čo tým myslíš, že mama bola v lietadle? Nemohla tam byť. Prečo by šla do Anglicka?“

„NÚDZOVÝ STAV. NÚDZOVÝ STAV. NASAĎTE SI MASKU NA NOS A ÚSTA A DÝCHAJTE NORMÁLNE...“

„Och!“ vzdychne znova. Pred tvárou sa jej na dlhšej šnúрке niečo hojdá. Kabína je plná žltých plastových masiek, ponad nich vykúkajú zdesené oči. Zavládne desivé ticho, nikto už nekričí, ešte aj dieťa prestalo plakať, iba jedna z mníšok sa prežehnáva a potichu odrieka modlitbu.

Martha sa načiahne po masku, ale ruky má stĺpnuté, ťažké. Po chvíli sa jej podarí zachytiť gumičku, pritiahne si žltý náhubok, nasadí si ho na tvár. Zadíva sa na sedadlá vedľa seba. Chlapík so zakladačmi trhá hadičkou, maska sa mu zasekne asi pätnásť centimetrov od tváre, v modrých očiach má výraz šialenca. Opatrne nadvihne svoju masku, aby lepšie videla, čo sa stalo. V hlave jej búšia myšlienky. Keď sa v kabíne minie kyslík, zadusí sa. Každú chvíľu sa lietadlo zrúti a rozletí na milión kuskov... Onedlho zomrie, veď nemá nasadenú masku, jedínú vec, ktorá by ju mohla zachrániť. Mladík bezmocne myká tým nepoužiteľným vynálezom, Martha si odopne pás a nemotorne sa nadvihne.

„Pustí,“ povie, „je to zauzlené.“ Pustí masku, Martha skrúca a prepleťá hadičku, kým ju neuvoľní. Nasadí mu ju na ústa a nos, utiahne šnúрку vzadu na zježenom krku a zvalí sa do sedadla.

Úľava trvá iba krátko. Cez masku neprúdi kyslík. Robí to zle? Nemala si ju vôbec skladať. Zhlboka sa nadýchne, ale v maske nie je vzduch, iba pach gumy a stopy jej parfumu. Potiahne hadičku, no nič sa nestane. Sused je asi v podobnej situácii, nadvíhuje si masku, aby sa nadýchol vzduchu v kabíne, potom si ju opäť nasadí na tvár. Spraví to isté. Zrazu si uvedomí, že lietadlo je stále vodorovne. Poplašné hlásenie sa vyplo, počuť hladký hukot motorov. Vidí, ako si niektorí cestujúci zložili masky, pozerajú sa na koniec uličky. Letuška vstala a zamierila do kabíny.

Onedlho sa z reproduktorov ozve zabzučanie a hlas pilota. Martha počúva prúd slov, mala by predsa rozumieť, ale slová znejú nejasne a nezrozumiteľne. Začuje „chyba“, „nanešťastie“, „ospravedlnenie“, ale jej mozog z tých slov odmieta spracovať zmysluplnú vetu. O akej chybe hovorí? Spomenie si na lietadlá, ktoré zmizli v oceánoch tisícky míľ mimo kurzu. Takú chybu má na mysli?

Mladík ju chytí za ruku. „Čo to povedal? Čo sa pokazilo?“

Zmätene krúti hlavou.

Niekoľko radov pred nimi sa staršia letuška pokúša zatlačiť niektoré masky naspäť do priehradiek, ale stále vypadávajú, poskakujú na hadičkách nad hlavami ľudí ako žlté medúzy. Napätie v kabíne pomaly ustupuje. Žena v susednom rade si dokonca znova začne čítať. O minútu nato sa staršia letuška náhli popri ich sedadlách.

Mladík ju chytí za lakeť. „Dočerta, čo to malo znamenať?“

Letuška sa zastaví. Na bledej tvári sa jej zjaví červené škvrny. Nakloní sa nad nich a stíši hlas: „Pánovi v prvej triede prišlo nevoľno. Potreboval použiť kyslíkovú masku a kapitán omylom aktivoval pohotovostný systém v celom lietadle. Už ho vypol, ale masky nevieme vrátiť hore.“

„To je všetko?“ nasmelo sa opýta Martha. „S lietadlom je všetko v poriadku?“ Uvoľní si ruku zo silného zovretia suseda, ale niečo v nej je stále napäté, čaká náhly, zdrvujúci pád.

Letuške preletí tvárou grimasa: „Všetkých nás to trochu vystrašilo, však?“

„Vystrašilo?“ zopakuje sused, akoby to ani zďaleka nevyšlo situáciu. Pozrie na Marthu, potom na letušku. „Teraz si obaja potrebujeme vypiť!“

Prstami si prehrabne ofinu, podá Marthe ruku: „Som Raymond. Skrátene Ras. Ras Alby.“ Na chvíľu zmĺkne. „Chvala-bohu, že sme tie masky nepotrebovali.“

„Martha,“ tiež sa mu predstaví, „Martha Rodwellová.“ Po chvíli sa ozve znova. „Myslel si, že havarujeme?“

„Hej, v rámci tých dvadsiatich percent. Asi toľko k tej tvojej štatistike.“ Tón jeho hlasu je už trpkjší, tvrdší. Akoby mu stres ubral z uhladenosti. Keď letuška prinesie štyri fľaštičky s dvoma plastovými pohárikmi, naleje brandy a trasúcou sa rukou ho podáva Marthe.

„Dvadsať percent? Aha!“ zasmeje sa, „už chápem.“ Rýchlo si dá pár malých dúškov, potom ešte jeden. Cíti, ako ju silný nápoj hreje až v žalúdku a zaplavuje ju eufória. Nezomrie! Ras sa na ňu usmeje. Je to úsmev z chlapčenskej kapely. Je príťažlivý. Ale veľmi mladý, musí si pripomenúť.

„Martha,“ začne Ras. Naleje si naraz dve fľaštičky do svojho pohára. „Čo ťa privádza do Londýna?“

„Moja dcéra,“ zadíva sa do jantárového nápoja. „Moja dcéra Janey. Študuje v Anglicku. Na Cambridgeskej univerzite.“ Nedokáže potlačiť hrdosť, ktorá sa jej dostala do tónu hlasu.

„Pekné!“ povie s uznaním a dá si poriadny dúšok brandy. „Určite bude šťastná, keď ťa uvidí.“

„Nuž,“ hlas sa jej zlomí, „dúfam.“ Nadýchne sa, hľadá spôsob, ako to povedať. Ako vysvetliť tie pravidelné vojny a trieskanie dverami, tú neskutočnú energiu, ktorú jej dcéra vynakladá na to, aby ju udržala od seba čo najďalej? „Pravdupovediac, Janey teraz prechádza veľmi nezávislým obdobím.“

„Nezávislým obdobím,“ zopakuje s pôžitkom. Vyzerá, že ho to pobavilo. „Jasné. A kde budeš ubytovaná?“

„Samozrejme, s Janey sa stretnem, ale mám v pláne zostať v Norfolku. Rezervovala som si v hoteli izbu na najbližšie dva týždne.“

„Norfolk?“ V údive zdvihne obočie.

Martha začne vysvetľovať. Jej otec si prenajal plážový domček na celý máj, potom zomrel. Zomrel pred mesiacom, a tak sa rozhodla, že domček využije ona, ale hlas jej zlyhá, ani nestihne poriadne vysvetliť situáciu. Vidí otca, ako sa moce po prepchatej pracovni, ukladá pár posledných papierov zo súdu, napráva rámičky s fotkami. Dýchne na sklo, potom ho leští rukávom obnoseného modrého saka – to sako stále nosil namiesto župana. Na golieri mal bavlnenou nitkou vyšité meno – Lewis Rodwell. Počuje jeho hlas, sebavedomý, hrubý, odmieta akékoľvek pripomienky k jeho zdraviu rovnako netrpezlivo, ako to robil pri všetkých náznakoch ľudskej slabosti. Vlastne ako to robil pri všetkom. V hrudi jej poskočí, ako keď sa odtrhne napnutá niť. Nad nosom cíti pichanie, do očí jej vhrknu slzy.

Ras sa nepríjemne zamrví na sedadle, odvráti pohľad od jej tváre, hľadá radšej na chrbát sedadla pred sebou. Martha vytiahne z rukáva vreckovku, vyfúka si nos. Nakoniec sa premôže a žoviálne sa opýta: „Ras, poznáš Norfolk?“

„Nie. Žijem v Londýne. Narodil som sa a vyrástol som v meste Shag Rock v Cornwalle.“ Pozrie na ňu kútikom oka, spokojne sa uškrnie.

Martha si poriadne odpije. „Shag Rock! To je ozajstné miesto?“ „Áno, naozaj. Vlastne je to časť mesta Downterry, ale Downterry ani zďaleka neznie tak, že si to tam poriadne užijete.“

Martha sa zasmeje, Ras sa znova uvoľnene oprie v sedadle. Odmlčí sa, potom k nej nakloní hlavu: „Celý máj na anglickej pláži? To je dosť odvážne.“

„Odvážne – v dobrom?“ Pokrčí plecami. „Nuž, to asi záleží od Norfolk. Pláž v Španielsku by sa mi zdala zaujímavejšia. Alebo vo Francúzsku. Vlastne kdekoľvek inde v Európe. Keď si už prišla až sem...“

„Aj Elizabeth si myslí, že je to šialené.“

„Kto je Elizabeth?“

„Moja sestra.“

„Aha.“

Ras sa zadíva na svoj zakladač. Martha má pocit, že už ho nezaujíma. Zavrie oči, spomenie si na Elizabeth. Najskôr sa jej vybaví klopkanie podpätkov. Cupkajú, krok za krokom, priťahujú pozornosť na perfektne sformované lýtko, zaoblené boky. Pri rozprávaní nikdy nepostojí. Ešte aj keď zavolá, buď sa niekam presúva alebo dá telefón na reproduktor, aby mohla rozhovor spojiť s inou, užitočnejšou činnosťou. Všetko, čo robí, ešte aj to, ako rozpráva, je ukážkou efektivity. „Teda tak,“ alebo len „fajn!“ povie zvyčajne. Potom nasledujú ďalšie slová, ale nikdy nemusí vysloviť iné slovo, aby objasnila ich význam.

„Dobre.“ To bolo všetko, čo Elizabeth povedala, keď jej oznámila, že si vybavila štyri týždne dovolenky a ide do Anglicka. Martha jej chcela vysvetliť, že potrebuje vidieť Norfolk a zistiť, prečo si ich otec vybral také zvláštne miesto na dokončenie knihy, ale Elizabeth iba zaklapla kabelku, uštipla ju do líca a odišla na hodinu jogy. Marthe je jasné, že jeden z dôvodov, prečo jej sestra nebola výletom nadšená, bolo množstvo